АСОЦИАЦИЯ
ПО ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ
НА ОБОСОБЕНАТА ТЕРИТОРИЯ, ОБСЛУЖВАНА ОТ „ВИК“ ООД - РУСЕ

Рег. № ВиК-01-21
.....02.08.....2023 г.

ДО
Г-Н АНДРЕЙ ЦЕКОВ
МИНИСТЪР НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

Г-Н ЮЛИЯН ПОПОВ
МИНИСТЪР НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ДО
Г-ЖА ИРЕНА ГЕОРГИЕВА
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА
„БЪЛГАРСКИ ВИК ХОЛДИНГ“ ЕАД

ДО
Г-Н ИВАН ИВАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ПО ВОДИТЕ

ДО
Г-Н ДАНАИЛ КОВАЧЕВ
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ РУСЕ И
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА АСОЦИАЦИЯТА ПО ВИК НА
ОБОСОБЕНАТА ТЕРИТОРИЯ, ОБСЛУЖВАНА ОТ
„ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ“ ООД РУСЕ

ДО
Г-Н ВАЛЕНТИН ПАНАЙОТОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА БОРОВО

Г-Н ДИМИТЪР СЛАВОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА БЯЛА

Г-Н МЕХМЕД МЕХМЕД
КМЕТ НА ОБЩИНА ВЕТОВО

Г-Н БОЖИДАР БОРИСОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ДВЕ МОГИЛИ

Г-Н ГЕОРГИ МИЛАНОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ИВАНОВО

Г-Н ПЕНЧО МИЛКОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА РУСЕ

Г-Н ВАЛЕНТИН АТАНАСОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА СЛИВО ПОЛЕ

7000 Русе, пл. "Свобода" № 6, етаж 5, тел.: 082/ 812-219, факс: 082/ 820-092,
e-mail: avik@ruse.egov.bg, web: ruse.bg

Г-Н ПЕТЪР ПЕТРОВ
КМЕТ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО

КОПИЕ: ДО
Г-Н ДИМО ВАСИЛЕВ
ГЛАВЕН ЕКСПЕРТ В ОТДЕЛ „ВИК“,
ДИРЕКЦИЯ „ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ
И БЛАГОУСТРОЙСТВЕНИ ДЕЙНОСТИ“ НА МРРБ

ОТНОСНО: Експертен анализ за дейността на Асоциациите по ВиК на обособените територии, тяхното място при осъществяване на реформите във ВиК сектора и предложения за промени в проекта за Закон за водоснабдяването и канализацията

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА МИНИСТРИ,

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА

БЪЛГАРСКИЯ ВИК ХОЛДИНГ ЕАД

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ НА БАВ,

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ,

УВАЖЕМИ ГОСПОДА КМЕТОВЕ,

В сила от 23.09.2009 г. с изменението на Закона за водите, с глава единадесета „а“, се даде възможността за съществуването на Асоциации по ВиК, в които да вземат участие като членове държавата и една или повече от една общини, когато собствеността на ВиК системите и съоръженията в границите на съответната обособена територия е разделена между държавата и общините или между няколко общини. Членовете на Асоциацията формират общо събрание, в чиито пълномощия е и избор на ВиК оператор за определен период от време /15 години/ и предаване от собствениците към него на публичните ВиК активи за стопанисване, поддържане и експлоатация от оператора, на основание на подписан двустранен договор. Публичната собственост върху ВиК системите и съоръженията, наречени ВиК активи, се предоставя от търговските дружества на публичните собственици – държава и общини, съгласно изискванията на § 9 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за водите /29.11.2013 г./.

Асоциациите по ВиК са вписани в регистър БУЛСТАТ и са юридически лица от особен род, не са търговски дружества, не формират и не разпределят печалба и водят счетоводна отчетност като на нестопанско предприятие. Тяхната роля е да се осъществи правната връзка между публичния собственик на водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения и водоизточници и частното лице, търговско предприятие, което стопанисва, поддържа и експлоатира тази собственост, съгласно договор.

Асоциациите отговарят за управлението, планирането и изграждането на съществуващите и нови ВиК системи и съоръжения – публична държавна и публична общинска собственост, като спазват принципите на публичност, законност, защита на обществения интерес, обоснованост и спазване на експертното начало при вземане на решения.

Целите на Асоциациите са устойчивото използване на водите и опазването им, съхраняване, развитие и модернизиране на ВиК системите и съоръженията, както и осигуряване за нуждите на населението от обособената територия на качествени ВиК услуги.

Основната функция на асоциациите по ВиК, определена от Закона за водите, е единно управление на публична държавна и публична общинска собственост, притежавана от различни собственици, обединени от обособена територия /в повечето случаи равна на административната област/. За съжаление в 6 /шест/ административни области липсва консолидация при стопанисване и експлоатация на ВиК системите, или 60 общини с около един милион жители остават без финансиране на ВиК сектора. Като допълнение, чрез нормативната уредба са предвидени определени контролни права на Асоциациите за ефективен контрол спрямо ВиК операторите по сключения двустранен Договор за стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите и съоръженията и предоставяне на водоснабдителни и канализационни услуги /Договор/.

Изпълнението на основната функция и контролните права от страна на Асоциациите по ВиК зависят до голяма степен от координираното управление на ВиК системите на национално ниво, от конкретното ръководство на Асоциацията, от коректните и професионални отношения между Асоциация и ВиК оператор, от отговорното и правилно отношение от страна на публичните собственици, членове на Асоциацията, към придобитата и ежегодно придобивана нова специфична ВиК собственост. Обсъждането на проектозакона за ВиК в частта му вменяване на нови дейности и отговорности на асоциациите по ВиК следва да се разглежда в контекста на липса на човешки и финансов ресурс в асоциациите по ВиК, областна администрация и малките общини, което поставя в риск компетентното изпълнение в пълен обем на предвидената по закон дейност или води до неизбежно допълнително финансиране на изброените институции през републиканския бюджет.

Предвид това, въз основа на опита на Асоциацията по ВиК-Русе, посочвам ***допуснати неточности и грешки в различни етапи и от различни страни, участващи в процеса по управление, планиране, изграждане и стопанисване на ВиК системите***, а именно:

1. След изменението на Закона за водите през 2009 г. не се дадоха ясни и точни указания на ВиК операторите как да определят ВиК активите, които следва да предложат на МРРБ за разделяне на публична общинска и публична държавна собственост и това беше направено през 2013-2014 г. само като извадка от счетоводните материални сметки на оператора и на общините. Не се извърши предварително фактическа инвентаризация на ВиК активите, водени на отчет от оператора, за да се отстранят негодните и липсващите активи, като се извърши и бракуването им. *Така, в окончателните разделителни протоколи на ВиК активи, подписани от министъра на МРРБ, се появиха десетки активи, липсващи или негодни за употреба, които се предадоха на новите собственици – общини и държава, и те ги заведоха на счетоводен отчет също без извършване на фактическа инвентаризация, за установяване на физическата им годност и правилна принадлежност към съответната публична собственост.* **Това, може би, беше задача на областните управители, в този две-тригодишен период, да изискат и от двете страни на процеса – ВиК оператор и публични собственици, максимално изчистване, осъвременяване и фактически ясно и точно предаване на годните за експлоатация ВиК активи.**

Сега е сложно и скъпо струващо на новите собственици извършването на фактическа инвентаризация и на бракуване. Поради тази причина не са и установени всички негодни за употреба ВиК активи и не са протекли процедурите по отписването им от дейността на Договора и бракуването им. В тази връзка не са създадени и централно утвърдени процедури за фактическо бракуване на подземни, надземни и движими ВиК активи, като това притеснява публичните собственици от действия по установяване на негодните активи.

2. В окончателните протоколи и списъци и Приложение № I към Договора, твърде голям процент от приетите от публичните собственици ВиК активи са с посочени „нулеви“

стойности или стойности до счетоводния стойностен праг на дълготрайните активи, а на практика са във фактическа експлоатация. Поради липса на средства и специфични специалисти, голяма част от публичните собственици не са извършили преоценка на активите, според възможната им бъдеща експлоатация и съгласно нормативните изисквания на счетоводната отчетност, тези активи са заведени по задбалансови сметки, като не им се начислява и амортизация. Така се отразяват и ВиК активите с ниски стойности, придобивани сега като инвестиции по изпълнение на двустранния Договор.

Това е причината в общините и държавната администрация да съществуват стотици счетоводно задбалансово заведени на отчет ВиК активи.

3. При изготвяне на първоначалните и подписани от министъра на МРРБ и публичния собственик – областен управител или кмет на община, *окончателни протоколи за разделение на собствеността на ВиК активите между държавата и общините, намиращи се в обособената територия,* са *включени активи, както от други обособени територии, така и в дадена община от други общини от същата обособена територия. В протоколите за публична държавна собственост са включени активи – публична общинска собственост и обратно.* Това създава дейност в една обособена територия на два ВиК оператора от различни обособени територии, което е проблем и за собствениците, и за Асоциациите. Трудна и тромава е процедурата по връщане на ВиК активите на териториалните им публични собственици и предоставянето им на обособено териториалния ВиК оператор. Трудно е и стиковането на действията от страна на Асоциацията между два ВиК оператора от различни обособени територии.

В окончателните протоколи и списъци за ВиК активи – публична общинска собственост на различните общини от обособена територия, са включени активи – публична държавна собственост, т.е. в общините са счетоводно заведени на отчет публични държавни ВиК активи и обратното – в държавната администрация са заведени счетоводно на отчет публични общински ВиК активи.

И в двата случая на разрешаване на проблемите по смесването на двете публични собственост се стига до решение на Общинския съвет. Съгласно Закона за местното самоуправление и местната администрация Общинският съвет е компетентният орган, който приема решения за придобиване, управление и разпореждане с общинското имущество и определя конкретните правомощия на кмета на общината, което е свързано с по-продължителен период от време.

Тези процеси по отстраняване на подобни грешки се следят от Асоциацията по ВиК и дори се предизвикват в повечето случаи, поради липсата на компетенции при новите публични собственици. Още повече, че съгласно сключения Договор с ВиК оператора Асоциацията е правният посредник по предоставянето или отписването на публична общинска и държавна ВиК собственост за стопанисване, поддържане и експлоатация от оператора.

4. При изготвяне и подписване от министър на МРРБ и публичен собственик - областен управител или кмет на община, на окончателните протоколи за разделение на собствеността на ВиК активите между държавата и общините, намиращи се в обособената територия, *не са били включени прилежащите земи – публична държавна или публична общинска собственост* по чл.15 и чл.19 от Закона за водите, въпреки изискването на ал.3 от § 65 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за водите /обн. ДВ,бр.58 от 2015 г./ за разпределение на собствеността на земите от пояс I-ви на санитарно-охранителните зони между държавата и общините и подписване на протоколи.

Това би било избегнато, ако новите собственици бяха получили изрични указания или бе посочено в Закона за водите какво би трябвало да им бъде прехвърлено като публична ВиК собственост – водоизточници, съоръжения, системи и земи.

Сега процесът по актуване на прилежащите, липсващи в окончателните протоколи, терени към водоизточници и съоръжения е сложен и скъп, както за общините така и за държавната администрация. Например, необходимо е ново заснемане на земите от санитарно-охранителните зони, изготвяне на скици, извършване на оценки, както на земите така и на ВиК съоръженията, което е сложно при нулевите им счетоводни стойности на прехвърляне. А в много случаи на водоизточници и каптажи няма все още учредени санитарно-охранителни зони с необходимите огради и защити, съгласно закона.

От последните наши наблюдения сме установили на много места допуснато разораване от земеделски стопани на общинските пътища водещи към водоизточник, каптаж или помпена станция, намиращи се извън населените места, т.е. не съществува на практика никаква възможност за достигане до такива значими ВиК обекти. **Това в частност е също контролна функция на Асоциацията по ВиК спрямо оператора или публичния собственик.**

5. *Извършените от ВиК оператора инвестиции не се придобиват от публичните собственици непосредствено след въвеждането им в експлоатация, а това става в продължение на цялата година, следваща тази на извършването им, а понякога и последващата.* Например, за обособената територия, обслужвана от „ВиК“ ООД-Русе причините за това са няколко и с различни източници:

– извършените инвестиции се обявяват от ВиК оператора през м. февруари следващата година, а поради липса на специализирани кадри от страна на публичните собственици фактическите проверки от създадената комисия със заповед на Председателя на Асоциацията се извършват бавно във времето, както и изготвянето на изискуемата документация – протокол, приемо-предавателен протокол, заявяване за решение на Общинския съвет, списък във формата на Приложение № I и др., продължава даже през следващите две години;

– различното фактуриране във времето от публичните собственици и ВиК оператора на насрещните по договора услуги, въпреки неколкократните писмени указания, давани от МРРБ, МФ и Асоциацията. Така например, се фактурира в момента на представяне на списъците с извършени инвестиции от ВиК оператора, преди да са извършени проверки, преди да са подписани приемо-предавателни протоколи и преди да са взети решения от общинските съвети;

Нарушават се основни принципи на счетоводната и данъчна отчетност, като се опорочава момента на фактическите две насрещни престации. Фактически, законовите изисквания определят следното:

Съгласно сключения Договор за изпълнение на дейностите по чл.198о, ал.1 от Закона за водите /ЗВ/ между Асоциацията по ВиК и ВиК оператора, публичните собственици, членове на Асоциацията – държавата и общините, предоставят на ВиК оператора изключителното право да стопанисва, поддържа и експлоатира всички съществуващи и бъдещи публични ВиК активи при спазване изискванията и ограниченията на ЗВ и Закона за опазване околната среда.

ВиК операторът е задължен по Договора, в рамките на неговия срок, да изпълни приетото задължително ниво на инвестициите, посочено в Приложение IX, по видове дейности, собственици и години. Още в предмета на Договора е отразено, че срещу предоставените му права, ВиК операторът се задължава да постигне и задължителното ниво на инвестициите.

Горепосочените текстове от Договора, разгледани през призмата на Закона за данък върху добавената стойност /ЗДДС/, предполагат определянето на две облагаеми доставки – предоставяне от страна на публичните собственици - държавата и общините към ВиК оператора, на изключителното право на стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите и съоръженията, публична собственост, овъзмездено от задълженията, приети от ВиК оператора по Договора, в т.ч. и да извърши за своя сметка изграждане на нова ВиК инфраструктура и/или рехабилитация и реконструкция на съществуващата такава, до постигане на договореното задължително ниво на инвестициите.

Съобразно определеното по ЗДДС тези две насрещни доставки се квалифицират като бартер, когато всеки от доставчиците се смята за продавач на това, което дава, и за купувач на това, което получава. Спрямо това, налице са две възможни хипотези:

- Данъчното събитие за двете доставки възниква по общите правила на ЗДДС, когато в рамките на календарната година направените инвестиции са одобрени и приети по съответния ред, поради което на основание изискванията на ЗДДС, в 5-дневен срок от датата на подписване на приемо-предавателния протокол, ВиК операторът следва да издаде данъчна фактура към получателя /държава или община/ за възмездната доставка – предаване на извършени инвестиции във ВиК активи, а държавната администрация или общините да издадат насрещни данъчни фактури за авансово предоставяне на правото на стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите и съоръженията, публична собственост, със стойността на приетите инвестиции, без ДДС.
- При положение, че инвестициите не са извършени или не са одобрени и приети по съответния ред в рамките на календарната година, то се явява и втората хипотеза по реда на ЗДДС. Първата доставка /предоставянето от страна на държавата и общините към ВиК оператора на изключителното право на стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите и съоръженията, публична собственост в рамките на 15-годишен период на Договора/ е с непрекъснато изпълнение и с продължителност за период, по-дълъг от една година, за който не е налице дължимост за плащане за период, по-дълъг от една година. Съгласно определеното от ЗДДС за такива доставки се счита, че данъчното събитие настъпва в края на всяка календарна година, като за календарната година на прекратяване на доставките данъчното събитие настъпва на датата на прекратяване на доставките.

Следователно, в края на всяка календарна година публичните собственици – държавата и общините, поради настъпилото данъчно събитие, съгласно изискването на ЗДДС, следва да издадат данъчна фактура към оператора за възмездната доставка – предоставяне правото на стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите и съоръженията, публична собственост. Фактурата се издава задължително не по-късно от 5 дни от датата на възникване на данъчното събитие за доставката – 31 декември.

Поради непрекъснатостта на изпълнение на услугата, свързана с предоставеното право от страна на публичните собственици и определяне настъпването на данъчното събитие в края на годината, то в същия момент възниква и данъчното събитие и по насрещната сделка, от ВиК оператора към собствениците, тъй като за него е налице получено авансово плащане, защото той още не е предал извършените инвестиции с подписан приемо-предавателен протокол. Това е отразено и в развитата втора хипотеза в указанията на МРРБ под № 91.00.87/ 13.10.2017 г. Следователно, когато извършените инвестиции за сметка на ВиК оператора не са все още приети към 31.12. от собствениците по изискуемия се начин, то ВиК оператора следва да издаде към собствениците данъчни фактури за получено авансово плащане, с данъчна основа – приетото минимално ниво на инвестициите за съответната година, на съответния публичен собственик.

Съгласно цитираните по-горе указания на МРРБ, както и от тяхно писмо № 91-00-87 от 11.12.2017 г., е видно, че публичните собственици на ВиК активи – държавата и общините, при втората разглеждана доставка – изграждането от страна на ВиК оператора на ВиК системи и съоръжения и/или реконструкция на съществуващи такива, оператора се явява изпълнител, а публичните собственици /държавата и общините/ се явяват възложители.

Като възложители, публичните собственици на ВиК активи, в изпълнение изискванията на Закона за държавната собственост /ЗДС/, Закона за общинската собственост /ЗОС/, Закона за местното самоуправление и местната администрация /ЗМСМА/, Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор /ЗФУКПС/ и др., са задължени да осъществяват текущ контрол и наблюдение на инвестиционния процес, преди да бъдат одобрени разходите за вече извършените инвестиции, които трябва да отговарят на изискванията на Договора за инвестиция и да са документално обосновани. Това, както и новата т.10 на чл.16 от Правилника за организацията и дейността на Асоциациите по ВиК /изменен и допълнен в ДВ,

бр.3 от 12.01.2021 г./ задължава Председателя на Асоциацията, като представител на публичните собственици, да създаде със заповед междуведомствена комисия от представители на асоциацията, публичния собственик и ВиК оператора, която своевременно да осъществява контрол и да потвърждава възможността за приемане на инвестициите, изпълнени от оператора. Комисията не е задължително да се сформира за всяка отделна инвестиция, а може да е за определен период /месец, тримесечие, полугодие и/или година/, в зависимост от предпочитанията и начина на организация на работата с ВиК оператора.

След приключване на проверката от комисията, същата съставя и подписва протокол, който трябва да съдържа най-малко информация за задачата на комисията, констатираното от нея по време на работата й, предложения във връзка с провеждане на процедурата по приемане на инвестициите. Ако комисията констатира пропуски и нередности, същата следва да определи срок, в който операторът да ги отстрани, за да се приеме инвестицията. Ако е невъзможно отстраняването на същите и това води до незаконосъобразни действия и нарушаване на националното и европейско законодателство, комисията може да одобри само част от инвестицията или да я отхвърли изцяло.

Притеснително е, че в някои обособени територии в страната се пропуска като звено Асоциацията по ВиК при извършване процеса на приемане на извършените от оператора инвестиции. Асоциациите не са известени за приетите от публичните собственици инвестиции, извършени от оператора, а тези инвестиции съответно в последствие не са предоставени от Асоциацията на ВиК оператора за стопанисване, поддържане и експлоатация.

Когато междуведомствената комисия потвърди възможността за приемане на конкретните инвестиции, следва да се подпише между ВиК оператора и публичния собственик приемо-предавателен протокол, който документира прехвърляне от ВиК оператора към публичния собственик на извършените от оператора инвестиции, като част от задължителното /минимално/ ниво по Договора.

Поради това, че според ЗМСМА Общинският съвет е компетентния орган, който приема решения за придобиване, управление и разпореждане с общинското имущество и определя конкретните правомощия на кмета на общината, то в случаите когато инвестицията е направена във ВиК актив, общинска собственост, подписването на приемо-предавателен протокол задължително се предхожда от решение на Общинския съвет, след което ВиК актива да премине в управление на Асоциацията и чрез нея се предаде за стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК оператора с допълване и/или актуализиране на Приложение № 1 от Договора. Приемо-предавателния протокол се подписва между ВиК оператора и кмета на съответната община, след изтичане на срока за обжалване на решението на Общинския съвет, като към същия момент, според общите правила на ЗДДС, възниква и данъчното събитие на тази доставка, която е с данъчна основа на приетия размер на извършените инвестиции, без ДДС.

На основание изискванията на ЗДДС, в 5-дневен срок от подписване на приемо-предавателните протоколи с публичните собственици, ВиК оператора следва да издаде окончателна данъчна фактура, в която да бъде приспаднато авансовото плащане /данъчната основа на издадената към 31.12. или 5 дена след това, данъчна фактура/ с данъчна основа в размера на договорираното годишно задължително ниво на инвестициите.

Също на основание ЗДДС, в 5-дневен срок от подписване на приемо-предавателните протоколи, публичните собственици следва да издадат, данъчно кредитно или данъчно дебитно известие, в съответствие с това, дали приетите инвестиции са на стойност по-голяма от договорираното годишно задължително ниво на инвестициите или е на по-малка такава.

Бюджетното отчитане на тези две насрещни бартерни доставки е указано от Министерство на финансите с писмо № № 91-00-106 от 22.02.2017 г.

С цел пестене на време, с указания на МРРБ под № 91.00-87 от 13.10.2017 г. и от 11.12.2017 г. е дадена препоръка за годишна еднократност на приемане и одобряване на инвестициите от Общинските съвети.

По широкото и детайлно разглеждане на посоченото по-горе се налага от фактически установените нарушения от страна както на ВиК оператора, така и от страна на публичните собственици и възможността нарушенията да прераснат в злоупотреби.

6. Нелогично при признаване на извършените от ВиК оператора инвестиции е определянето им като такива от КЕВР и по Приложение № VIII на сключения с оператора Договор. Например, съгласно Договора, за инвестиция се приема ако подменения, модернизираният и/или реконструираният участък от тръбата е повече от 10 линейни метра и разбира се отговаря едновременно и на другите две условия, а по изискванията на КЕВР – се определя ако е повече от 6 л.м. Дължината на подменената тръба е единственото изискване за признаване на извършената рехабилитация на ВиК мрежата, като инвестиция от КЕВР и последващото й заприходяване като актив с прилежащите му амортизации. Присъствието или отсъствието на разрешителни книжа за обекта не са условие за третирането и признаването му за регулаторни цели като инвестиция.

Това създава проблеми в отчетността на ВиК оператора и недоразумения с публичния собственик при приемане на извършените от оператора инвестиции.

7. Много срещано явление при приемане на инвестициите, извършени от ВиК оператора, е първоначално стартирал авариен ремонт на определено ВиК съоръжение, система или мрежа да се превърне в инвестиция, като това съставлява почти половината от обема на предложените за приемане годишно инвестиции. Отделен е въпросът за спазване изискванията на Закона за устройство на територията по отношение на документацията за извършване на инвестиция и тази за извършване на авариен ремонт.

8. Специфичен казус за Асоциацията по ВиК-Русе е предложението през 2021 г. от „ВиК“ ООД-Русе към публичните собственици за придобиване на ВиК активи – сградни водопроводни отклонения /СВО/, съществуващи и експлоатирани преди сключването на Договора /17.12.2015 г./. Само за три общини стойността им надхвърля 9 174 000 лева, при обща стойност от придобитите с Договора основни ВиК активи – системи и съоръжения за тези общини общо за 984 700 лв. При документалната проверка се установява, че част от новопредложените СВО са вече включени в Приложение № I към Договора. Асоциацията по ВиК-Русе оспорва и публичните собственици не приемат новопредложените от ВиК оператора за придобиване СВО.

9. При минимално зает щат – главен секретар, ВиК експерт и финансов експерт, Асоциациите по ВиК са финансирани 35% от държавата чрез бюджета на МРРБ и 65 % от общините, като държавното финансиране определя общия размер, който до сега е минималния за издръжката, без възможности за наемане на външни експерти по различните възникнали казуси. Разбира се, в Асоциации, където има незает основен щат, е постигната икономия от работна заплата и се отчитат по-големи годишни икономии. При пълна заетост на щата остатъците в края на годината, с реализирана максимална икономия на средствата, едва стига за покриване на текущите разходи от работна заплата за първите два месеца на следващата година, до гласуване на новия бюджет. При реализиране, в някои Асоциации, на големи остатъци, същите са разпределяни за допълнителни възнаграждения или други форми на стимулиране.

Това е също съществен етап за качествената дейност на Асоциациите по ВиК в страната. Може би, въпросът за финансирането следва да се разглежда спрямо всяка една Асоциация, нейната дейност, специфичности и зает щат, като по-големите годишни остатъци над необходимото за първите два месеца на следващата година, да се акумулират обратно в МРРБ, в частта им на държавното участие.

10. Като добра практика на Асоциацията по ВиК-Русе може да се приеме ежедневното попълване от служителите й, в своеобразен регистър по общини, обявяваните всеки ден на електронната страница на „ВиК“ ООД-Русе, извършвани аварийни и планови ремонти. Извършените аварийни ремонти се анализират с цел установяване на преминалите в инвестиционните обекти от тях, съгласно критериите по Приложение № VIII на Договора. Регистърът е достъпен текущо при поискване от членовете на Асоциацията, като им се предоставя за годишен период при приемане на инвестиции, извършени от оператора през същия период.

Въпреки че публичните собственици би следвало да получават уведомление от оператора за всеки извършван авариен ремонт и при ВиК оператора се води регистър на ремонтите, който би следвало да е достъпен, то идеята на Асоциацията по ВиК-Русе е този неин регистър да е в помощ на собствениците, както при проверка на текущите инвестиции, извършени от ВиК оператора, така и да им дава информация за честата повторяемост на ремонти в обекти, за които следва да се вземе решение от собственика, дали да продължи аварийната им поддръжка или да се предложи на оператора извършването на реконструкция или модернизация.

Съответните специалисти във всяка община могат да направят по регистъра за аварии конкретни анализи, които предоставени на ВиК оператора да бъдат като крайъгълен камък при изготвяне на следващите подробни инвестиционни програми по години. Анализът може да се предоставя и на МРРБ и МОСВ, като пряко ангажирани с одобряване на подробните инвестиционни програми и даване на мандат за приемането им на Председателя на Асоциацията. Не на последно място, такива анализи направени от общините, ще бъдат в основата на дискусиите на Общото събрание на Асоциацията и ще са гарантиращи интересите на жителите на тези населени места.

Своеобразният регистър дава възможност и за анализ на дейността на ВиК оператора по отстраняване авариите за съкращаване на сроковете за отстраняването им и повишаване качеството на услугата.

В настоящия момент ролята на Асоциациите по ВиК с експертността на своите служители е твърде важна в постепенното изчистване на тези проблеми.

Тези и подобни възникнали проблеми в различните обособени територии в страната, не биха могли да се разрешат без участието на Асоциациите по ВиК като правни субекти. Съществуващото законодателство не дава в момента друга възможност за това.

Отношенията между Асоциациите по ВиК, ВиК оператора и публичните собственици следва да са поставени на основата на коректност, колегиалност, прозрачност, публичност, законност, обоснованост и спазване на експертното начало.

Асоциациите по ВиК трябва да работят активно в защита на обществения интерес, за устойчивото използване на водите и опазването им, за съхраняване, развитие и модернизиране на ВиК системите и съоръженията, както и осигуряване за населението от обособената територия на качествени ВиК услуги.

Преждевременното закриване на съществуващите Асоциации по ВиК ще изиска изменения в много нормативни актове, както ще доведе до по-трудно взаимодействие между различните публични собственици на ВиК активи, в т.ч. и държавата с търговското дружество - ВиК оператор и поставяне под въпрос качеството и цената на всички ВиК услуги. Още повече, че към момента много от ВиК операторите в страната, по повод участието им в Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“, са получили директно предоставена безвъзмездна финансова помощ № BG161M1OP002-1.016 „Изграждане на ВиК инфраструктура“, чрез договор със Световната банка за развитие по взето решение и съгласие от съответната Асоциация по ВиК. И тук възниква проблем с текст от Договора - в чл.7 „инвестиции“, т.4 „отчитане на инвестициите“ е указано „Не се смятат за

извършени за сметка на оператора инвестициите, финансирани със средства от фондове на ЕС или международни, или национални грантови схеми, с изключение на съфинансирането, предоставено от оператора". Няма проект, в който да са посочени кои ВиК съоръжения са изградени с безвъзмездната финансова помощ и кои със собствени средства. Проблемът касае правилното им завеждане и осчетоводяване по баланса на общините. Така че **предлагам цитираният текст от Договора да бъде променен.**

Посоченото дотук ни дава основание да се смята, че нормативно наложеното и обосновано до момента съществуване на Асоциациите по ВиК е необходимо и наложително за развитието на водния сектор в страната.

Координирането на действията на публичните собственици и управлението на публичната държавна и публичната общинска собственост във ВиК активи в страната и правната връзка с търговското дружество - ВиК оператор, налага съществуването на Асоциациите по ВиК днес, но те не могат да отговорят на предизвикателствата и да решат проблемите на сектора в утрешния ден. Със средствата от Световната банка за развитие ще изградим, примерно, в град Русе 60 км ВиК мрежи, но за съжаление остават още 2600 км. ВиК мрежа на 50-75 години, непрекъснато даваща аварии, амортизирана, морално остаряла и енергоемка. Без държавна политика в отрасъла е невъзможно да продължим и постигнем желаните финансови резултати, да намалим загубите на питейна вода и да подобрим качествените показатели на услугата, постигнати вече от развитите държави.

Прибързаните и несъобразени с реалната ситуация предложения за промени във водния сектор, налагани от сроковете по Плана за възстановяване и устойчивост и предлагани от специалисти, които не са се сблъсквали на терен с работата и взаимоотношенията с ВиК дружествата, общините, общинските съвети, кметовете и областните администрации, ще задълбочат проблемите.

Моето категорично мнение е, че трябва да се върви към написването на изцяло нов Закон за ВиК!

Въпреки това становище, в изпълнение на поетия ангажимент, Ви предлагам следните промени в предложения проект на Закона за ВиК:

1. МРРБ (министърът) отговаря за:
- Отрасловата стратегия за ВиК (10 години);
- Регионалните генерални планове за ВиК, **координирани с плановете по ЗУТ**;
- Администрацията на Асоциациите по ВиК, **съвместно с областните управители**;
- Управлението на дейността на ВиК операторите - принципал;
- Контрола върху качеството на ВиК услугите, предоставяни от ВиК операторите, **съвместно с кметовете на общини**.

2. Варианти на необходимите текстове в проектозакона:

Чл. xxx *(1)* Министерският съвет определя държавната политика за отрасъла водоснабдяване и канализация (ВиК) като част от водостопанската политика на страната и Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България.

(2) Министерският съвет приема **Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България** за период не по-малък от 10 години.

(3) Със стратегията по ал.2 се определят основните цели, приоритетите, етапите и необходимите средства и източниците на финансиране за изграждане и развитие на ВиК системите и за повишаване на качеството на ВиК услугите. Стратегията се изготвя на основата

и в съответствие с предвижданията на одобрените 25-годишни регионални генерални планове за развитие на ВиК инфраструктурата, изготвени по реда на Глава XIa от Закона за водите.

(4) Политиката в отрасъла водоснабдяване и канализация се провежда от:

1. министъра на регионалното развитие и благоустройството;

2. областните управители;

3. общинските съвети и кметовете на общини.

Чл. xx *(1)* Министърът на регионалното развитие и благоустройството осъществява държавната политика в отрасъла водоснабдяване и канализация на национално ниво, като:

1. разработва и предлага на Министерския съвет **Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България;**

2. осъществява **координация и контрол по изпълнението** на Стратегията за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията;

3. разработва и предлага на Министерския съвет **проекти на нормативни актове,** свързани с управлението и развитието на водоснабдяването и канализацията;

4. **издава подзаконови нормативни актове,** свързани с управлението и развитието на водоснабдяването и канализацията, в случаите когато това е предвидено със закон;

5. **координира управлението на ВиК системите** на национално ниво;

6. **контролира качеството на ВиК услугите,** предоставяни от ВиК операторите чрез областните звена по ВиК към Асоциациите по ВиК **и съвместно с кметовете** на общини и **дава методически указания** за организацията, формите и насоките на контролната дейност;

7. изпълнява **функциите на принципал на търговските дружества** - ВиК оператори, в които държавата е едноличен собственик на капитала, и на търговските дружества - ВиК оператори, с държавно участие в капитала;

8. **създава и поддържа Единна информационна система и регистър** на асоциациите по ВиК и ВиК операторите по чл. хххх ;

9. **одобрява краткосрочни и средносрочни програми** за проучване, проектиране и изграждане на ВиК системи - публична държавна собственост, в съответствие с Плановете за управление на речните басейни, Стратегията за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията и **регионалните генерални планове на ВиК** системите на съответните обособени територии и подпомага общините при изпълнението на програмите им по чл. хххх;

10. **осъществява контрол** в предвидените от закона случаи.

(2) Министърът на регионалното развитие и благоустройството **при осъществяването на координирането на управлението на ВиК** системите на национално ниво:

1. **координира промените в границите** на обособените територии и **обнародва в „Държавен вестник"** решенията на асоциациите по ВиК за промяна на границите на обособените територии;

2. **осигурява обединяването на регионалните генерални планове** на ВиК системите в сборен **документ на национално ниво** за нуждите на управление на отрасъла;

3. **осигурява координирането на регионалните генерални планове** за развитие на ВиК инфраструктурата с **концепциите и схемите за пространствено планиране** по Глава V и **общите и подробните устройствени планове и план-схемите** за техническата инфраструктура по Глави IV и VI от Закона за устройство на територията;

4. **осигурява възлагането, съгласуването и периодичната актуализация** на 25-годишните регионални генерални планове за развитие на ВиК инфраструктурата;

5. **дава методически указания** за разработването и актуализацията на регионалните генерални планове на ВиК системите и генералните планове на агломерации над 10 000 еквивалентни жители (е.ж.) на ВиК системите и инвестиционните програми към тях;

6. **ръководи областните звена** на администрацията към асоциациите по ВиК съвместно със съответните областни управители и **координира дейността** на асоциациите по ВиК.

Предвид изложеното по-горе, Ви приканвам най-учтиво да се запознаете по компетентност с анализа на констатираните факти в дейността на Асоциацията по ВиК-Русе, които предполагам са и еднотипни с тези от другите Асоциации. Да обсъдите текстовете по предложения проект на Закона за ВиК, като смятам за уместно и в интерес на реформата във водния сектор:

- Министрите на регионалното развитие и благоустройството и на околната среда и водите да задължат главните секретари на Асоциациите по ВиК да изготвят свои анализи и ги предоставят по компетентност на работната група, създадена за предложения по проктозакона за ВиК;

- Кметовете да предложат в дневния ред на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) да влезе експресно обсъждането на проектозакона за ВиК и произтичащите след неговото приемане отговорности и задължения пред местното самоуправление и местната администрация. Кметовете на общини от област Русе да се запознаят с констатираните проблеми и заедно потърсим конкретни решения за отстраняването им, с цел подобряване на качеството на ВиК услугите, дейността на ВиК оператора и планирането и отчитането на ВиК инвестициите;

- Областният управител на област Русе да постави на вниманието на другите областни управители в страната важността на Закона за ВиК и широкото обсъждане на проекта. Това предложение несъмнено произтича и от факта на честата смяна на областните управители, които са и председатели на Асоциациите по ВиК. Практически е невъзможно те да обхванат процеса на изграждане, контролиране, приемане от комисии и общински съвети и предаване на ВиК на новоизградените активи в дълбочина поради краткия си мандат на управление в условията на липсващи или непълни указания от МРРБ и МОСВ. Областният управител следва ясно и точно да постави задачи, произтичащи от фактите, посочени в анализа, за състоянието на ВиК активите, стопанисвани от Областна администрация, на служителите от компетентната дирекция или дирекции в ОА. Удачно би било това да стане със Заповед на Областния управител да се сформира комисия с председател заместник-областен управител, която да установи фактическото състояние на ВиК активите и се изпълнят всички онези дейности, описани в доклада с грижата на добрия стопанин. Наложително е спешно да бъде намерено решение и на описания по-горе казус между Областна администрация Русе и Областна администрация Разград, касаещ ВиК активи със сгрешено местонахождение при първоначалното им разделяне;

- Българският ВиК холдинг, който се явява принципал на всички дружества с държавно участие и с предмет на дейност водоснабдяване и канализация, да предприеме стъпки за откриване на процедура за приемане на „ВиК“ ООД-Русе, както и останалите ВиК дружества в страната, които все още не са в неговия състав, за да се осъществи очертаната от правителството „осъзната необходимост от решителни превантивни мерки, свързани с подобряване на качеството на водоснабдителните и канализационни услуги в страната при запазване на социално поносими цени на тези услуги, както и с неблагоприятните последици от климатичните промени“. Както е известно, това включва дейности по придобиване и управление на участия в дружества от отрасъл ВиК и дружества, свързани с изграждане, ремонт и реконструкция на ВиК инфраструктура, координация на модела на управление и футкциите на дружествата от отрасъла, общо управление на финансовите потоци и процедурите по възлагане на обществените поръчки и др., което следва да се разясни и да се убедят Общините, гласували против влизането на ВиК дружеството в холдинга, да променят своето становище;

- Настоящото становище да бъде отразено в изпратената на вниманието на работната група ТАБЛИЦА за отразяване на становищата, получени след съгласуване на проекта на Закона за ВиК, за да може да бъде обсъждано.

Предстоящото внасяне в Народното събрание на Законопроекта за ВиК, за който са проведени публични обсъждания и са получени съществени забележки и препоръки от заинтересовани институции и експерти, към които прибавям и настоящото становище, безспорно ще допринесе както за изпълнение на поетите ангажименти по Плана за възстановяване и устойчивост, но и най-сетне да се избистрят и правилно очертаят в нормативна рамка дейностите и отговорностите за този изключително важен за цялото общество отрасъл. Разбира се, за намиране на най-правилното решение освен свършеното дотук от работния екип към МРРБ е необходимо да продължи обсъждането от нарочно сформираната работна група с участието на представители от различни институции, особено които са изразили още и различни мнения по някои съществени точки от проектозакона. Само такова едно успешно сътрудничество между експерти ще доведе до качествен закон и ще подобри ефективността на ВиК дейностите в страната.

За нас, хората, водата е не само жизнена физиологична необходимост, тя е и ресурс, от който се ползваме всекидневно За съжаление начинът, по който използваме и опазваме този ценен ресурс, оказва влияние не само върху нашето здраве, но и върху всички форми на живот, които зависят от водата. Замърсяването, прекомерната експлоатация, физическите промени във водните местообитания и изменението на климата продължават да компрометират качеството и количеството на водните ресурси.

С уважение,

инж. ПЛАМЕН СПАСОВ
Главен секретар на Асоциацията по ВиК на обособената територия, обслужвана от „Водоснабдяване и канализация“ ООД-Русе

7000 Русе, пл. "Свобода" № 6, етаж 5, тел.: 082/ 812-219, факс: 082/ 820-092,
e-mail: avik@ruse.egov.bg,